

Kritik mot Kriminalvården, häktet Göteborg, för hanteringen av en försändelse från en advokat. Även klagomål mot en åklagare vid Göteborgs åklagarkammare

Beslutet i korthet: I samband med att en offentlig försvarare besökte en av sina klienter i häktet Göteborg gjorde den intagne stödanteckningar för att förbereda sig inför kommande huvudförhandling. Efter besöket lämnade advokaten in ett kuvert med anteckningarna till häktet med avsikt att detta skulle lämnas till klienten. En sådan försändelse ska enligt huvudregeln vidarebefordras till den intagne utan att granskas. Trots detta utförde häktespersonalen en granskning. Dessutom lämnade häktet över försändelsen till Åklagarmyndigheten för prövning av den häktades rätt att ta emot denna. Försändelsen granskades av åklagaren.

I sitt beslut kommer JO fram till att häktets åtgärder strider mot bestämmelserna i 3 kap. 6 § häkteslagen och kritiserar häktet för den felaktiga hanteringen. JO noterar att häktet Göteborg i augusti 2019 fick kritik för en liknande hantering av en försändelse från en offentlig försvarare. Enligt JO är det därför angeläget att häktets arbete med att ytterligare förtydliga rutinerna för posthanteringen följs upp.

När det gäller åklagarens granskningsåtgärd konstaterar JO att det inte finns grund för kritik.

Anmälan

I en anmälan som kom in till JO den 14 september 2020 klagade advokaten AA på hur en försändelse hade hanterats av häktet Göteborg och av en åklagare vid Göteborgs åklagarkammare. Han anförde i huvudsak följande.

I egenskap av offentlig försvarare för en häktad klient besökte han häktet Göteborg inför huvudförhandlingen i tingsrätten. Under mötet gjorde hans huvudman stödanteckningar för att förbereda sitt försvar. När besöket var avslutat hämtade häktespersonalen klienten och han själv ombads att gå till receptionsdisken. Där fick han veta att personalen hade tagit stödanteckningarna från klienten. Han förklarade att det rörde sig om förberedelser inför huvudförhandlingen och att anteckningarna inte kunde tas ifrån klienten. Tjänstemannen vägrade dock låta klienten få anteckningarna och lämnade dem i stället till advokaten. Därefter gick han till inpasseringskontrollen (IPK), lade

anteckningarna i ett kuvert och bad personalen att lämna detta till klienten. På kuvertet skrev han att det var post från advokat till klient.

Dagen därpå ringde han till klienten och fick beskedet att anteckningarna inte hade lämnats till honom. Vid telefonsamtal under de följande dagarna fick han samma besked. Han kontaktade häktet som meddelade att anteckningarna hade förkommit. Senare informerade häktet honom om att försändelsen var återfunnen samt att den hade öppnats, kontrollerats och översänts till åklagaren. Nästa gång han träffade klienten hade han fått anteckningarna. På kuvertet som de låg i fanns det stämplat som utvisade att häktet hade öppnat och granskat försändelsens innehåll med stöd av 3 kap. 7 § häkteslagen. Häktet hade också felaktigt angett att klienten lämnat medgivande till granskning.

Under huvudförhandlingen bekräftade åklagaren att han hade läst innehållet i försändelsen.

AA lämnade in en kopia av ett kuvert. På ena sidan är kuvertet försett med bl.a. namn, personnummer och intagningsnummer, en handskriven anteckning "Från Advokat till klient" och två stämplat med texten "RESTRIKTIONER Ja" respektive "Får mottagas". På andra sidan finns Kriminalvårdens postgranskningsstämpel av vilken det framgår vilket datum försändelsen har granskats, med stöd av vilken bestämmelse det gjorts, vilken granskningsåtgärd som vidtagits m.m.

Utredning

JO begärde att Kriminalvården och Åklagarmyndigheten skulle yttra sig över AA:s anmälan.

De frågor som JO därutöver uppmanade Kriminalvården att svara på framgår i allt väsentligt av myndighetens yttrande.

Kriminalvårdens remissvar

I sitt remissvar anförde Kriminalvården, Region Väst, genom regionchefen, följande:

Utredning

JO har begärt att Kriminalvården ska besvara sex olika frågeställningar som aktualiseras med hänsyn till anmälan. För att kunna besvara frågorna har uppgifter om sakförhållandena inhämtats från häktet Göteborg genom kriminalvårdschef BB och kriminalvårdsinspektör CC, chef för IPK. Nedan följer de uppgifter som framkommit i utredningen.

Stämmer det att den intagnes stödanteckningar togs ifrån honom? I så fall av vilken anledning och med stöd av vilken bestämmelse?

Enligt personalen på besöksavdelningen som arbetade vid det aktuella tillfället visiterade de klienten efter besöket och hittade då hopvikta papper på klienten. Klienten uppgav att han inte ville att de skulle läsa vad som stod i pappren. Personalen ansåg att de behövde ta reda på vad det rörde sig om för ett dokument eftersom vissa dokument kan komma att bli fråga om personligt

innehav som kan behöva begränsas under gemensamhetstid, exempelvis förundersökningsprotokoll. Eftersom klienten inte ville visa personalen vad det var för dokument kunde det inte utslutas att det rörde sig om någon annan typ av dokument eller föremål som inte hade kommit från advokaten.

Lämnades stödanteckningarna till anmälaren? I så fall av vilken anledning och med stöd av vilken bestämmelse? Hade den intagne lämnat sitt medgivande till detta? Dokumenterades åtgärden? Övervägdes alternativa sätt att hantera situationen?

För att lösa situationen och ta hänsyn till 3 kap. 6 § HåL (om granskningsförbud gällande försändelse mellan advokat och klient) föreslog besökspersonalen att advokaten skulle lämna in anteckningarna som en försändelse. Detta medgav den intagne. Åtgärden dokumenterades inte.

Gjorde den som tog emot kuvertet i inpasseringskontrollen någon notering om under vilka omständigheter detta lämnades in?

Mottagande tjänsteman i IPK tog emot ett vitt A5-kuvert av advokaten, skrev ut en etikett av samma typ som används vid budinlämningen, klistrade på etiketten och noterade på kuvertet att detta var inlämnat av advokat. Därefter lämnades det i postlådan som går till kansliet för vidare sortering.

Var det samma tjänsteman som tog emot försändelsen som också öppnade och granskade den? Om det var en annan tjänsteman som granskade försändelsen underrättades denne om under vilka omständigheter kuvertet kommit till häktet? Dokumenterades åtgärden?

Det var en annan tjänsteman som granskade försändelsen. Denne tjänsteman underrättades inte om under vilka omständigheter som försändelsen hade kommit till häktet.

Hade den intagne lämnat sitt medgivande till granskning? Kontrollerades om ett sådant medgivande fanns?

Rutinen är att postgranskningsmedgivande skall kontrolleras av personal som hanterar inkommande försändelser.

Vad var orsaken till att försändelsen lämnades över till Åklagarmyndigheten? Underrättades Åklagarmyndigheten om under vilka omständigheter kuvertet inkommit till häktet? Dokumenterades åtgärden?

Anledningen till att försändelsen lämnades över till Åklagarmyndigheten är att det inte framgick att det var en försändelse mellan en intagne och dennes försvarare. Ett handskrivet vitt kuvert innehållandes stödanteckningar gjorde att det inte gick att säkerställa att försändelsen var mellan en intagen och dennes försvarare.

Relevanta bestämmelser m.m.

I 2 kap. 11 § häkteslagen (2010:611), HåL, anges att en intagen får ta emot och inneha böcker, tidskrifter, tidningar och andra personliga tillhörigheter som inte kan äventyra ordningen eller säkerheten.

Enligt 2 kap. 12 § HåL får tillhörigheter som en intagen inte får ta emot och inneha enligt 11 § omhändertas och förvaras för den intagnes räkning. Tillhörigheter som omhändertagits ska lämnas ut till den intagne senast i samband med att han eller hon inte längre ska vara berövad friheten.

Av 3 kap. 6 § HåL följer bl.a. att försändelser mellan en intagen och hans eller hennes offentliga försvarare, en svensk myndighet eller ett internationellt organ som har av Sverige erkänd behörighet att ta emot klagomål från enskilda ska vidarebefordras utan granskning. En sådan försändelse till en intagen ska dock inte vidarebefordras utan hållas kvar, om det finns anledning att anta att uppgiften om avsändare av försändelsen är oriktig.

I 7 § häktesförordningen (2010:2011) framgår att när tillhörigheter som den intagne inte får ta emot och inneha omhändertas enligt 2 kap. 12 § häkteslagen (2010:611) ska den intagne underrättas. Vidare anges att omhändertagna tillhörigheter ska dokumenteras.

Kriminalvårdens bedömning

Enligt Kriminalvården hade häktespersonalen stöd för att omhänderta stöd-anteckningarna med stöd av 2 kap. 12 § HäL. Den intagne ville ta med anteckningarna till bostadsrummet vilket innebär att det handlar om ett innehav av personliga tillhörigheter enligt 2 kap. 11 § HäL. Frågan om ett innehav ska tillåtas behöver först prövas av Kriminalvården. En förutsättning för en sådan prövning är att Kriminalvården kan kontrollera vad det rör sig om för föremål. Enligt personalen ville inte den intagne att de kontrollerade anteckningarna. Därför kunde innehavsfrågan inte bedömas och det fanns skäl för att neka den intagne att få ta med anteckningarna till bostadsrummet.

Av utredningen framgår att häktespersonalen i stället för att omhänderta anteckningarna och lägga dessa i den intagnes förråd föreslog att advokat AA skulle lämna in anteckningarna i budinlämningen på häktet som en försändelse från denne till klienten. Det är också utrett att häktets personal sedan granskade försändelsen och överlämnade den till Åklagarmyndigheten. Detta trots att det i budinlämningen hade noterats på kuvertet att det var post från advokat till klient i överensstämmelse med gällande rutiner för IPK. Enligt den personalen som senare granskade försändelsen tyckte de inte att det framgick tillräckligt tydligt att det rörde sig om advokatpost. Det kan mot denna bakgrund konstateras att det inte funnits tillräcklig kännedom bland personalen om gällande rutiner inom häktet och att det funnits brister i informationsutbyte och dokumentation mellan olika avdelningar inom häktet. Denna hantering har varit felaktig från häktets sida och försändelsen skulle inte ha granskats eller översänts till Åklagarmyndigheten.

Kriminalvården känner till att häktet Göteborg under 2019 blivit kritiserade av JO för en liknande hantering av en försändelse från en advokat. Det är naturligtvis beklagligt att samma typ av misstag sker igen. Frågan om att ytterligare förtydliga rutinerna för posthanteringen vid häktet har lyfts och häktet har återkopplat att man ser över frågan och arbetar på att ta fram förslag på förbättringar. Frågan kommer att följas upp av Region Väst.

Åklagarmyndighetens remissvar

I sitt remissvar anförde Åklagarmyndigheten, genom vice riksåklagaren, följande:

Bakgrund

Åklagaren var förundersökningsledare i ett ärende angående bl.a. grovt narkotikabrott. NN var häktad i ärendet. Ett av skälen för häktning var kollusionsfara och NN var belagd med restriktioner som bl.a. innebar inskränkningar i hans rätt att sända och ta emot försändelser. Någon dag efter att åklagaren väckt åtal mot NN inkom en brevårsändelse till åklagarkammaren från Kriminalvården för prövning av om NN skulle få motta försändelsen. På framsidan av försändelsens kuvert stod det skrivet för hand "Från Advokat till klient". På baksidan av kuvertet fanns Kriminalvårdens stämpel som anger om en försändelse har granskats av Kriminalvården och i så fall hur och varför. Stämpeln syns otvetydigt på den kopia av kuvertet som Åklagarmyndigheten nu har erhållit från JO, men det går i vart fall att utläsa att Kriminalvården hade granskat försändelsen och att granskningen inte hade skett med anledning av att det fanns skäl att anta att uppgiften om avsändaren var oriktig och det behövde utredas vem som var avsändare. På kuvertet fanns också en s.k. post-it lapp på vilken någon hade skrivit "Ej från advokat". Kriminalvården hade inte fyllt i vem

som var avsändare till försändelsen på den bifogade s.k. restriktionsblanketten, vilket åklagaren noterade. Åklagaren granskade försändelsen som bestod av ett papper med några rader knappt läsbar handstil. Åklagaren godkände genast att NN skulle få motta försändelsen.

Rättslig reglering m.m.

Enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken kan en häktad persons kontakter med omvärlden inskränkas om det finns risk för att den häktade undanröjer bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning. Av 6 kap. 2 § 7 häkteslagen (2010:611) framgår att ett beslut om restriktioner bl.a. kan avse inskränkningar i rätten att sända och ta emot försändelser.

Vissa försändelser till eller från en häktad person ska enligt 3 kap. 6 § häkteslagen vidarebefordras till mottagaren utan föregående granskning även om den häktade har restriktioner. Det gäller bl.a. försändelser mellan den häktade och dennes offentliga försvarare. En sådan försändelse till en häktad person ska dock inte vidarebefordras utan hållas kvar om det finns anledning att anta att uppgiften om avsändare är oriktig. Försändelsen får då enligt 8 § granskas om den häktade medger det och i så fall enbart i syfte att utreda vem avsändaren är.

Om en åklagare av förbiseende tillställs korrespondens som ska vidarebefordras utan föregående granskning ska försändelsen antingen omedelbart återställas till häktet eller vidarebefordras till adressaten om det är lämpligare (Gunnel Lindberg, Straffprocessuella tvångsmedel – när och hur får de användas?, fjärde upplagan, s. 819).

Bedömning

När åklagaren erhöll den aktuella försändelsen för prövning hade Kriminalvården redan granskat den och av en stämpel framgick att Kriminalvården inte hade hanterat försändelsen som om NN:s offentliga försvarare kunde vara avsändare. På kuvertets baksida satt dessutom en post-it lapp med en särskild notering att försändelsen inte var från advokat. Åklagaren har därför inte haft någon anledning att tro att försändelsen var från NN:s försvarare och kan inte lastas för att han granskade försändelsen.

I ett underyttrande anförde kammaråklagaren DD följande:

Jag var förundersökningsledare i AM-31010-20 angående bl.a. grovt narkotikabrott, advokat AA var förordnad som offentlig försvarare för en person som var häktad med restriktioner.

Jag väckte åtal den 3 juni 2020 och huvudförhandlingen var planerad till den 10 juni 2020. Någon dag efter det att jag väckt åtal kom ett brev i restriktionsposten till den misstänkta personen, på kuvertet stod skrivet med handstil ”Från advokat”, men i restriktionsblanketten fanns ingen information om avsändare. Kuvertet var dock öppnat och när jag vände på kuvertet såg jag att innehållet hade granskats av Kriminalvården och att det satt en s.k. post-it lapp på baksidan med texten ”Ej från advokat”. Jag tog därför ut brevet ur kuvertet och såg där att någon skrivit 3–4 rader med knappt läsbar handstil. Jag såg snabbt att det inte fanns några skäl att censurera brevet varför jag la det tillbaka i kuvertet och godkände att den misstänkte skulle få brevet.

Det kuvert som advokat AA har bifogat sin anmälan till JO synes vara det ovan nämnda kuvertet förutom att den s.k. post-it lappen saknas.

Jag är väl medveten om att brev mellan advokat och klient är skyddade från insyn genom det s.k. enrumsprivilegiet och att meddelanden mellan advokat och klient inte får tas i beslag. Mig veterligen kommer aldrig brev mellan advokat och klient till åklagarens kännedom eftersom de normalt sett inte lämnas för granskning till åklagare utan hanteras av Kriminalvården. I aktuellt fall har

Kriminalvården uppenbarligen öppnat brevet och konstaterat att det inte kommer från en advokat och därför lämnat det till mig som åklagare för granskning. Jag har därför inte haft anledning att tro att det aktuella brevet skulle kunna omfattas av enrumsprivilegiet. Dessutom framgick det av brevets innehåll och även av advokat AA:s anmälan till JO att brevet de facto inte innehöll någon korrespondens mellan advokat och klient utan av den misstänktes egna anteckningar.

AA gavs tillfälle att kommentera remissvaren.

Rättslig reglering

Kriminalvården och Åklagarmyndigheten har i sina remissvar redogjort för de bestämmelser som har betydelse i ärendet.

Bedömning

Häktets åtgärder med anteckningarna och försändelsen

Kriminalvården har gett uttryck för uppfattningen att häktespersonalen hade stöd för att omhänderta anteckningarna med hänvisning till bestämmelsen i 2 kap. 12 § häkteslagen (2010:611). Det är dock klarlagt att anteckningarna inte omhändertogs utan i stället lämnades till advokaten AA. Enligt Kriminalvården medgav den intagne att advokaten skulle lämna in anteckningarna som en försändelse.

När det gäller häktets hantering av försändelsen framgår följande. En tjänsteman i häktets inpasseringskontroll tog emot ett kuvert från AA, klistrade på en etikett av samma typ som används vid budinlämning och noterade på kuvertet att det lämnats in av en advokat. Därefter lades försändelsen i postlådan för vidare sortering på häktets kansli.

Det är också utrett att häktets personal granskade försändelsen och överlämnade den till Åklagarmyndigheten. Dessa åtgärder strider mot bestämmelserna i 3 kap. 6 § häkteslagen. Enligt de tjänstemän som utförde granskningen tyckte de inte att det framgick tillräckligt tydligt att det rörde sig om advokatpost. Redan med hänsyn till häktets beskrivning av hur kuvertet med anteckningarna togs emot och vilka uppgifter som noterades på försändelsen har jag något svårt att förstå den förklaringen. Det inträffade talar, som Kriminalvården har varit inne på i sitt remissvar, i vart fall för att personalen inte har haft tillräcklig kunskap om häktets rutiner och för att det funnits brister i dokumentation och informationsutbyte mellan häktets olika avdelningar. Häktet förtjänar kritik för den felaktiga hanteringen av försändelsen.

Som Kriminalvården nämnt har häktet Göteborg relativt nyligen kritiserats av JO för en liknande hantering av en försändelse från en offentlig försvarare (se JO:s beslut den 29 augusti 2019, dnr 180-2019). Av myndighetens yttrande i det ärendet framgick att häktet planerade att göra en översyn av rutinerna vid budinlämning av försändelser från advokater till klienter. Den nu aktuella händelsen väcker frågan om huruvida denna översyn, om den alls har genomförts, var tillräcklig för att förhindra liknande felaktigheter. Att bestämmelserna

om vidarebefordran av försändelser mellan en intagen och hans eller hennes offentliga försvarare tillämpas korrekt är av grundläggande betydelse. Det är därför angeläget att Region Väst följer upp häktets arbete med att ytterligare förtydliga rutinerna för posthanteringen.

Åklagarens granskning av försändelsen

Av Åklagarmyndighetens remissvar framgår att åklagaren inte hade någon anledning att tro att försändelsen som häktet överlämnat kom från den häktades försvarare. Mot bakgrund av myndighetens beskrivning av vilken information som fanns på försändelsen när åklagaren fick den finner jag inte skäl att ifrågasätta denna uppgift. Jag konstaterar att det inte finns grund för att kritisera åklagarens granskningsåtgärd.

Ärendena avslutas.